

## **Regeringens proposition**

**1983/84: 196**

**om kompensation till skogsägare som har gjort förluster i Vänerskogs konkurs;**

beslutad den 5 april 1984.

Regeringen föreslår riksdagen att anta de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

SVANTE LUNDKVIST

KJELL-OLOF FELDT

### **Propositionens huvudsakliga innehåll**

I propositionen föreslås att skogsägare som har beskattats för vissa fordringar i Vänerskog ekonomisk förenings konkurs skall få särskild kompensation. Kompensationen avser inkomstskatt och mervärdeskatt som belöper på fordringarna.

FINANSDEPARTEMENTET

Utdrag  
PROTOKOLL  
vid regeringssammanträde  
1984-04-05

**Närvarande:** statsrådet Lundkvist, ordförande, och statsråden Feldt, Sigurdsen, Gustafsson, Leijon, Hjelm-Wallén, Peterson, Andersson, Boström, Göransson, Gradin, R. Carlsson, Holmberg, Thunborg

**Föredragande:** statsrådet Feldt

### **Proposition om kompensation till skogsägare som har gjort förluster i Vänerskogs konkurs**

---

#### **Bakgrund**

Vänerskog ek. för. försattes i konkurs den 18 december 1981. Bristen i konkursboet var 280 milj. kr. De oprioriterade skulderna uppgick till 252 milj. kr. Merparten av detta belopp belöpte på föreningens medlemmar. För medlemmarnas del tillkom 27 milj. kr. i förlorade insatser.

Konkursen är ännu inte avslutad. Något förslag till slututdelning föreligger således inte. Det står dock klart att borgenärer utan förmånsrätt inte kommer att få någon utdelning.

Av föreningens skulder till medlemmarna avsåg omkring 50 milj. kr. s.k. medlemslån och likvidlån. Lånen hade uppkommit genom att likvider för skog inte utbetalats direkt utan tillgodoförts säljarna genom överföring till särskilda konton i föreningen. Överföringarna skedde enligt något olika regler.

Medlemslånen reglerades av föreningens stadgar. Enligt dessa skulle insatserna i föreningen normalt erläggas genom avdrag på virkeslikviderna. När årets insatsskyldighet fullgjorts fördes det överskjutande beloppet till medlemslånekontot. Likvidlånen infördes efter beslut av styrelsen som ett led i strävandena att stärka föreningens ekonomi. Hela virkeslikviden överfördes till likvidlånekonton och föreningen fick på detta sätt tillgång till en billig kredit. Medlemmen kunde på anfordran lyfta medel som stod inne på medlemslånekonto eller likvidlånekonto. I anslutning till en ackordsuppgörelse i december 1980 begränsades dock möjligheten att ta ut de medel som då stod inne.

Den skattemässiga behandlingen av förluster på medlemslån och likvidlån har prövats av regeringsrätten i mål om förhandsbesked. Frågan gällde

om dessa förluster vid inkomsttaxeringen skulle behandlas som avdragsgilla driftförluster eller som icke avdragsgilla kapitalförluster. Regeringsrättens majoritet fann att förlusterna skulle räknas som kapitalförluster. I riksskatteverkets förhandsbesked – som regeringsrätten inte ändrade – framhölls att medlemmen inte haft någon fördel av att låta medlen stå inne på kontona jämfört med medlemmar som lyft medlen. Åtgärden att låta medlen stå inne ansågs inte ha ett sådant samband med medlemmens skogsbruk att en förlust av medlen skulle anses utgöra en driftförlust.

Det finns anledning räkna med att regeringsrättens dom blir prejudicerande och att bedömningen vid den ordinarie taxeringen blir densamma som i förhandsbeskedet. Skogsägarna får i så fall betala inkomstskatt för skogsförsäljningar som de inte fått någon egentlig betalning för.

Den som har inkomst av jordbruk eller skogsbruk skall normalt betala egenavgifter. Avgifterna beräknas med utgångspunkt i nettointäkten av förvärvskällan. Ett vägrat avdrag för förlust på medlemslån och likvidlån leder således i regel också till ett högre uttag av egenavgifter. Försäljningen kan också träffas av mervärdeskatt. Bedömningen skulle då gå ut på att skogsägaren fått full betalning för sin varufordran genom att ersätta den med en fordran av annat slag. Förlusten på den senare fordringen skulle inte vara avdragsgill enligt 15 § andra stycket lagen (1968: 430) om mervärdeskatt.

Kapitalförlustbegreppet inom inkomstbeskattningen har nyligen setts över. Nya regler gäller fr. o. m. 1984 års taxering. I en frågedebatt i riksdagen den 12 januari i år gav jag uttryck för uppfattningen att de ifrågavarande förlusterna sannolikt skulle ha ansetts som avdragsgilla om prövningen hade skett enligt den nya lagstiftningen. Jag framhöll i sammanhanget att starka principiella skäl talade emot att i efterhand göra förlusterna avdragsgilla genom ändringar i lagstiftningen. Däremot förklarade jag mig beredd att ta initiativ till att skogsägare som försatts i en ohållbar ekonomisk situation till följd av det skattemässiga ställningstagandet kompenseras. Jag förklarade samtidigt att ett beslut om kompensation måste föregås av en utredning av förhållandena. Jag kan här tillägga att länsstyrelsen i Värmlands län nu har gjort vissa bearbetningar av uppgifter i konkursbouppteckningen.

De skattemässiga följderna av vänerskogskonkursen har behandlats i skatteutskottets betänkande SkU 1983/84: 25 i anledning av en motion av Bertil Jonasson m. fl. Utskottet motsatte sig förstahandsyrkandet i motionen om en ändring av skattelagstiftningen. Utskottet sade sig förutsätta att frågan om kompensation i annan form till de drabbade skogsägarna behandlades skyndsamt av regeringen i enlighet med de intentioner jag angett i frågesvaret. Utskottet hemställde att motionen skulle avslås och detta blev också riksdagens beslut.

## Överväganden

Mot den här redovisade bakgrunden avser jag nu – efter samråd med cheferna för jordbruks- och industridepartementen – att lägga fram förslag om särskild kompensation till skogsägare som beskattats för fordringar i Vänerskog ekonomisk förenings konkurs. Jag beskriver i det följande de riktlinjer som bör tillämpas i fråga om kompensationen.

Vänerskogs konkurs drabbade främst skogsägare i Värmlands och angränsande län. Åtskilliga av skogsägarna är dock bosatta på andra håll i landet. Inte minst detta talar för att prövningen av kompensationsärendena bör handläggas centralt och inte av länsstyrelserna. Med hänsyn till anknytningen till beskattningen bör uppgiften anförtros riksskatteverket (RSV). RSV:s beslut bör få överklagas till regeringen.

Det bör i första hand ankomma på skogsägaren att visa att förutsättningar för kompensation föreligger. En skogsägare som vill ha kompensation bör alltså lämna in en ansökan till RSV och till ansökningen foga de handlingar som stöder hans sak. Jag har under hand inhämtat att konkursförvaltningen är beredd att medverka vid klarläggande av faktiska förhållanden. Kompensation bör medges endast om ansökningen kommit in till RSV före utgången av år 1985.

Kompensationen bör syfta till att försätta berörda skogsägare i samma situation som om avdrag hade medgetts för förlusten. I praktiken är dock en sådan precision inte möjlig att åstadkomma. En exakthet av detta slag framstår inte heller som nödvändig. Som framgår av mitt frågesvar i riksdagen anser jag att det för kompensation bör krävas något mer än att skogsägaren beskattats och träffats av en förlust. Förlusten bör vara av en sådan storleksordning att skatteuttaget kan förväntas ha en påtaglig effekt på skogsägarens ekonomiska situation. Reglerna bör vidare utformas så att behovet av skönsmässiga bedömningar blir så litet som möjligt. I allt väsentligt bör reglerna ges en schablonmässig utformning. En sådan lösning begränsar också starkt de administrativa olägenheterna.

Grunderna för när och med vilket belopp kompensation skall medges bör läggas fast i en förordning. Förordningen kan utfärdas av regeringen så snart riksdagen tagit ställning till systemets uppbyggnad.

Som jag nyss nämnt underlättar ett schablonmässigt system i hög grad den praktiska hanteringen. Det kan dock inte uteslutas att det i något fall kan framstå som oskäligt att vägra kompensation på den grund att de i förordningen angivna förutsättningarna inte är helt uppfyllda. Jag förordar därför att RSV ges en möjlighet att i undantagsfall ge kompensation med skäligt belopp. Även denna undantagsregel bör tas in i förordningen.

Jag behandlar nu först schablonreglerna och därefter undantagsregeln.

Som redan antytts bör mindre förluster inte berättiga till kompensation. Jag anser att en gräns bör sättas vid 10 000 kr. Är det på medlems- eller likvidlånekontot "infrusna" beloppet större än 10 000 kr. bör kompensationen beräknas med utgångspunkt i det överskjutande beloppet.

De ifrågavarande kontona har byggts upp under ett flertal år. Insättning-  
ar och uttag har gjorts löpande. Enligt min mening bör compensation ges  
endast för förluster på försäljningar under den närmaste tiden före konkur-  
sen. Jag anser att möjligheten till compensation skall gälla förluster på  
försäljningar av skog som intäktsredovisats under år 1981. Kontrollen kan  
därför inriktas på de uppgifter som lämnats till 1982 och – vid brutna  
räkenskapsår – 1983 års taxering.

Bland dem som har gjort de största förlusterna finns många kommuner  
och andra juridiska personer. Denna typ av borgenärer bör inte kompen-  
seras. Rätten till compensation bör förbehållas fysiska personer.

Begränsningar vad gäller belopp, tid och person minskar antalet tänk-  
bara kompensationsfall från i storleksordningen 20 000 till ungefär 250. I ett  
tiotal fall är förlusten större än 50 000 kr.

Personer i lägre inkomstlägen betalar i stort sett enbart kommunal in-  
komstskatt. Vid 1982 års taxering var således den marginella statliga  
skattesatsen bara 5 % eller lägre på inkomster upp till 38 400 kr. Till detta  
kom ungefär 30 % vid taxeringen till kommunal inkomstskatt. Den sam-  
mantagna skattesatsen var alltså 30–35 %. Skattesatsen steg därefter  
snabbt. I inkomstlägen omkring 130 000 kr. uppgick skatten till 80 % av en  
inkomstökning.

Enligt min mening är det uteslutet att låta compensationens storlek  
variera med skogsägarnas marginalsattesatser. Compensation bör i stäl-  
let medges med en fast procentsats. Jag anser att sökanden bör få kompen-  
sation med 50 % av den del av hans förlust som överstiger 10 000 kr.

Ytterligare en begränsning är motiverad för inkomstskattens del. Situa-  
tionen kan vara den att verksamheten vid taxeringen till kommunal in-  
komstskatt gått med underskott eller med ett överskott som motsvarar  
endast garantibeloppet för fastigheten. Fordringen på föreningen har i ett  
sådant fall i realiteten inte underkastats någon kommunalskatt för det  
aktuella beskattningsåret. Det skulle föra för långt att medge kompen-  
sation med 50 % även i detta fall. Vad jag nu sagt kan sammanfattas så att  
skogsägaren skall få compensation bara i den mån han det aktuella beskatt-  
ningsåret har träffats av en kommunal merbeskattning på grund av försälj-  
ningen till föreningen. Är skogsägaren samtaxerad med annan person bör  
emellertid även den personens inkomst av verksamheten beaktas.

I det här sammanhanget bör insättningar på skogskonto och allmänt  
investeringskonto återläggas. Vid beräkning av underlaget för kompen-  
sation bör inkomsten av förvärvskällan således bestämmas som om insätt-  
ningen inte hade gjorts. Vid denna omräkning kan justeringar få göras  
också i form av större "fiktiva" avdrag för egenavgifter och procentavdrag  
än som medgetts vid taxeringen.

Övervägande skäl talar enligt min mening för att inte medge kompen-  
sation för eventuella egenavgifter. Bl.a. gäller ju att egenavgifter är avdrags-  
gilla vid inkomsttaxeringen och att de åtminstone delvis kommer skogsäga-

ren till godo i form av ökat pensionsskydd m. m. Vidare skulle regelsystemet kompliceras om kompensation gavs också för egenavgifterna.

Vad gäller mervärdeskatten bör kompensationen knytas till den skatt som försäljningen faktiskt belastats med. Även i fråga om mervärdeskatten bör ett fordringsbelopp om 10 000 kr. (exkl. mervärdeskatt) undantas. Räknat på försäljningsvärdet inkl. mervärdeskatt var skattesatsen 19% under tiden den 1 januari – den 15 november 1981 och 17,7% under resten av året (motsvarande 23,46% resp. 21,51% räknat på försäljningsvärdet exkl. mervärdeskatt). För att förenkla tillämpningen bör RSV vid beräkning av kompensationsbeloppet utgå från att den högre skattesatsen gällde under hela år 1981.

Som jag nyss nämnde bör det finnas en möjlighet för RSV att ge kompensation även i fall som inte täcks av de här beskrivna reglerna. Schablonreglerna bör alltså kompletteras med en undantagsregel.

Undantagsregeln bör tillämpas endast om synnerliga skäl föreligger. Föreligger sådana skäl bör även förluster på fordringar som uppkommit före år 1981 kunna kompenseras. En tillämpning av undantagsregeln förutsätter att omständigheterna ger vid handen att beskattningen lett till en mycket besvärlig situation för sökanden. En individuell prövning krävs alltså. Normalt torde det inte bli aktuellt att tillämpa undantagsregeln i andra fall än där skogsägaren är beroende av skogen för sin försörjning.

Schablonreglerna förutsätter att det är sökanden själv som har gjort förlusten och att han är en fysisk person. Det kan emellertid förekomma fall där det framstår som stötande att vägra ett dödsbo kompensation. Situationen kan också vara den att delägarna i dödsboet träffas av skatten trots att skogsförsäljningen gjorts före dödsfallet eller av dödsboet. Kompensation bör inte heller i dessa fall vara utesluten. I liknande fall bör också fysiska personer, som i egenskap av delägare i ett handelsbolag blivit beskattade för bolagets försäljningar till Vänerskog, kunna få kompensation.

Undantagsregeln bör inte tillämpas så att även förluster på lägre belopp än 10 000 kr. kompenseras. Vidare bör kompensation för inkomstskatt inte medges med mer än 50% av det överskjutande beloppet.

Med ledning av uppgifterna från länsstyrelsen i Värmlands län uppskattar jag det sammanlagda kompensationsbelopp som kan komma att betalas ut med stöd av förordningen till 2 milj. kr. Merparten av beloppet faller på budgetåret 1984/85 och en mindre del på budgetåret 1985/86. Jag vill här tillägga att någon utbetalning i princip inte bör ske om staten har skattefordringar på sökanden. I dessa fall bör kompensationsbeloppet tas i anspråk för betalning av skatteskulden.

Med den föreslagna utformningen kan kompensationen ses som ett näringsbidrag enligt punkt 2 av anvisningarna till 19§ kommunalskattelagen (1928: 370). Eftersom bidraget avser utgifter som över huvud taget inte är avdragsgilla, utgör bidraget inte skattepliktig intäkt hos mottagaren.

Det är angeläget att kompensationsbeloppen kan betalas ut utan onödigt dröjsmål. Några utbetalningar redan under innevarande budgetår kan dock inte bli aktuella. För att bekosta den föreslagna kompensationen bör där-  
emot ett anslag föras upp i statsbudgeten för nästa budgetår. Anslaget bör,  
mot bakgrund av vad jag nyss anförde om den beräknade belastningen,  
föras upp med 1 500 000 kr. När det gäller medelsbehovet för tiden efter  
den 30 juni 1985 återkommer jag i samband med förslaget till statsbudget  
för budgetåret 1985/86.

## Hemställan

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen  
föreslår riksdagen att

1. godkänna de av mig föreslagna grunderna för kompensation till  
skogsägare som har gjort förluster i Vänerskogs konkurs,
2. till *Kompensation för förluster i Vänerskogs konkurs* för budget-  
året 1984/85 under sjunde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag  
av 1 500 000 kr.

## Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar  
att genom proposition föreslå riksdagen att anta de förslag som föredra-  
gen har lagt fram.

